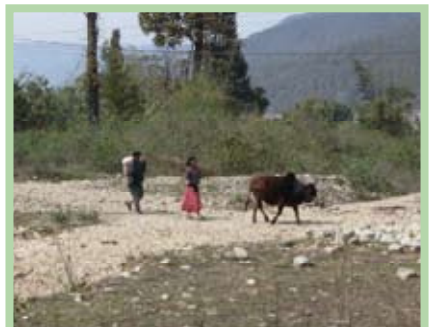

राष्ट्रिय अनुकूलन योजना प्रक्रिया संक्षिप्त जानकारी २०७०

राष्ट्रीय अनुकूलन योजना प्रक्रिया संक्षिप्त जानकारी २०७०

राष्ट्रिय अनुकूलन योजना प्रक्रिया: संक्षिप्त जानकारी

२०७०

यो पुस्तिकामा उल्लिखित सबै सन्दर्भ सामग्रीहरू जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धिको वेबसाइट <https://unfccc.int> बाट लिइएको हो । यी सबै सन्दर्भ सामग्रीहरूमा महासन्धिको सचिवालयको प्रतिलिपि अधिकार रहेको छ । यस पुस्तिकामा उल्लेखित सामग्री अंग्रेजी भाषामा अतिकम विकसित राष्ट्र विज्ञ समुहले सन् २०१२ मा (LDC Expert Group) तयार गरेको हो र यो नेपाली संस्करण त्यहि पुस्तिकाको अनाधिकारिक अनुवाद हो । यो पुस्तिकाको अंग्रेजी संस्करण पढ्न चाहनेहरूले महासन्धिको सोही वेबसाइटबाट प्राप्त गर्न सक्नुहुनेछ ।

यस पुस्तिकामा प्रकाशित सामग्रीहरू शैक्षिक प्रयोजनको लागि वा मुनाफा कमाउने उद्देश्य नराखी आंशिक रूपमा पूनः प्रकाशन/प्रसारण गर्न सकिने छ । त्यस्तो प्रकाशनको एक प्रति यो पुस्तक प्रकाशकको जानकारीका लागि उपलब्ध हुने अपेक्षा राखिन्छ । यो पुस्तक र यस पुस्तिकामा उल्लिखित सबै सामग्री कुनै पनि सामग्री प्रकाशकको पूर्वअनुमति विना व्यापारिक प्रयोजनको लागि प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

अनुवाद/सम्पादन : बसन्त पौडेल, सुनिल आचार्य

प्रकाशक : स्वच्छ उर्जा नेपाल

प्रकाशन मिति : २०७०

यो जानकारी पुस्तिका प्रकाशन, विश्व वन्यजन्तु कोष नेपाल कार्यक्रम र वेलायति सहयोग नियोग (युके एड)को आर्थिक सहयोगमा संचालित "Framing National Adaptation Plans: A process for mid and long term adaptation planning in Nepal" नामक परियोजना अन्तर्गत गरिएको हो ।

प्रकाशकीय

जलवायु परिवर्तनको कारण अति कम विकसित राष्ट्रका जनता र त्यहाँको प्राकृतिक एवं मानवीय स्रोत सङ्कटमा परेको तथ्य सर्वविदितै छ । औद्योगिक तथा आर्थिक विकास दर उच्च भएका राष्ट्रबाट अत्यधिक मात्रामा हरितगृह ग्यास उत्सर्जित हुनाले जलवायु परिवर्तन व्यापक भएको छ र यसका असर निकै विकराल बन्दै गइरहेको विभिन्न खोज तथा अनुसन्धानले पुष्टि गरिसकेका छन् । कुल उत्सर्जनको केवल ४ प्रतिशत उत्सर्जन गर्ने ४९ वटा अति कम विकसित राष्ट्रहरू जलवायु परिवर्तनका कारण अति सङ्कटासन्न (Vulnerable) अवस्थामा पुगेका छन् । यसैगरी केही टापु राष्ट्रहरूको अस्तित्व नै जोखिममा परेको छ भने नेपालजस्ता पर्वतीय मुलुकहरू प्रत्यक्ष प्रभावित भएका छन् । प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत, दक्षता र क्षमता साथै जनशक्ति न्यून भएका अति कम विकसित राष्ट्रका गरीब जनता जलवायु जोखिमका दृष्टिकोणबाट संकटासन्न अवस्थामा रहेका छन् । संकटासन्न समुदाय र मानिसका लागि अनुकूलन छनौट नभई, बाध्यता अनि महत्वपूर्ण आवश्यकता बनेको छ ।

सन् २००९ मा मोरक्कोको मारकेश शहरमा भएको पक्ष राष्ट्रहरूको सातौँ सम्मेलन (Conference of the Parties, COP) ले अति कम विकसित राष्ट्रहरूलाई जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल असरसँग जुध्न योजना निर्माण गर्नका लागि सहयोग आवश्यक भएको निक्कै गर्दै अति कम विकसित राष्ट्रहरूका लागि कार्यक्रम (LDC Work Programme) पारित गर्‍यो । यसै कार्यक्रम अन्तर्गत अति कम विकसित राष्ट्रहरूलाई जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल प्रभावबाट अनुकूलित हुनका लागि चाहिने तत्कालै गरिनुपर्ने र अत्यावश्यक कार्यक्रम पहिचान गर्न राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (National Adaptation Programme of Action, NAPA, नापा) बनाउन सहयोग गर्ने निर्णय भयो । पछि सन् २०१० मा मेक्सिकोको क्यानकुनमा सम्पन्न महासन्धिको पक्ष राष्ट्रहरूको १६औँ सम्मेलनमा विकासोन्मुख र अति कम विकसित राष्ट्रहरूका लागि अनुकूलन सम्बन्धी तत्कालै गरिनुपर्ने र अत्यावश्यक अनुकूलनका काम मात्र नभई मध्यकालिन र दीर्घकालिन कार्यहरूको पहिचान, प्राथमिकिकरण तथा विकास योजनामा एकीकृत गर्दै लैजान सहयोग पुऱ्याउने हेतुले यी राष्ट्रमा राष्ट्रिय अनुकूलन योजना तयारीको प्रक्रिया (National Adaptation Plan Process) सुरु गर्ने निर्णय भयो । सोहि निर्णयमा रहि अनुकूलन योजना तर्जुमाको लागि प्रारम्भिक निर्देशिका समेत जारी भई सकेको छ । अतिकम विकसित राष्ट्रकालागि के कसरी राष्ट्रिय अनुकूलन योजनाको निर्माण गर्ने भन्नेबारे चरणबद्ध रूपमा सो निर्देशिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

जलवायु परिवर्तनका विषम असरहरू भविष्यमा अझ विकराल बन्ने हुँदा, पक्ष राष्ट्रहरूको सदस्य राष्ट्र नेपालले पनि तत्कालै गरिनुपर्ने र अत्यावश्यक अनुकूलनका काम मात्र नभई मध्यकालिन र दीर्घकालिन कार्यहरूको पहिचान, प्राथमिकिकरण तथा विकास योजनामा एकीकृत गर्दै लैजानुअहिले आवश्यक बनेको छ । अनुकूलनलाई विकासका योजनामा मुलप्रवाहिकरण गर्दै लैजानु पर्ने आवश्यकता रहेको सन्दर्भमा अतिकम विकसित राष्ट्र विज्ञ समुहले तयार गरेको निर्देशिका नेपालीमा अनुवाद गरी यो पुस्तिकाको रूपमा प्रकाशन गरिएको छ । न्याप तर्जुमा गर्नका लागि राष्ट्रिय स्तरमा सचेतना अभिवृद्धि र सहजीकरण गर्ने कार्यमा संलग्न स्रोत व्यक्तिहरू र सम्बन्धित सबै सरोकारवालाको लागि यो पुस्तिका उपयोगी हुने छ भन्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

अन्त्यमा, यो पुस्तिका तयारी र प्रकाशनका लागि सहयोग उपलब्ध गराउने विश्व वन्य जन्तु कोष कार्यक्रम नेपाल, वेलायति सहयोग नियोग (युकेएड), अमेरिकी सहयोग नियोग (युएसएड) र अंग्रेजी निर्देशिका अनुवादमा अमुल्य सहयोग पुऱ्याउने सबै संघ संस्था र व्यक्तिहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छौ ।

प्रकाशक

राष्ट्रिय अनुकूलन योजनाप्रक्रिया

एक संक्षिप्त परिचय

परिचय:

परिवर्तित जलवायुमा अनुकूलित हुनु एक दैनिकि जस्तो भएको छ । साथै योजना निर्माणको प्रत्येक तहमा आवश्यक तत्व बनेको छ । जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र संघीय खाका महासन्धिले अति कम विकसित र अन्य विकासशील राष्ट्रहरूमा अनुकूलन योजनामा सहजिकरण गर्ने ध्येय का साथ राष्ट्रिय अनुकूलन योजना प्रक्रियाको स्थापना गर्‍यो ।

राष्ट्रिय अनुकूलन योजनाका उद्देश्यहरू:

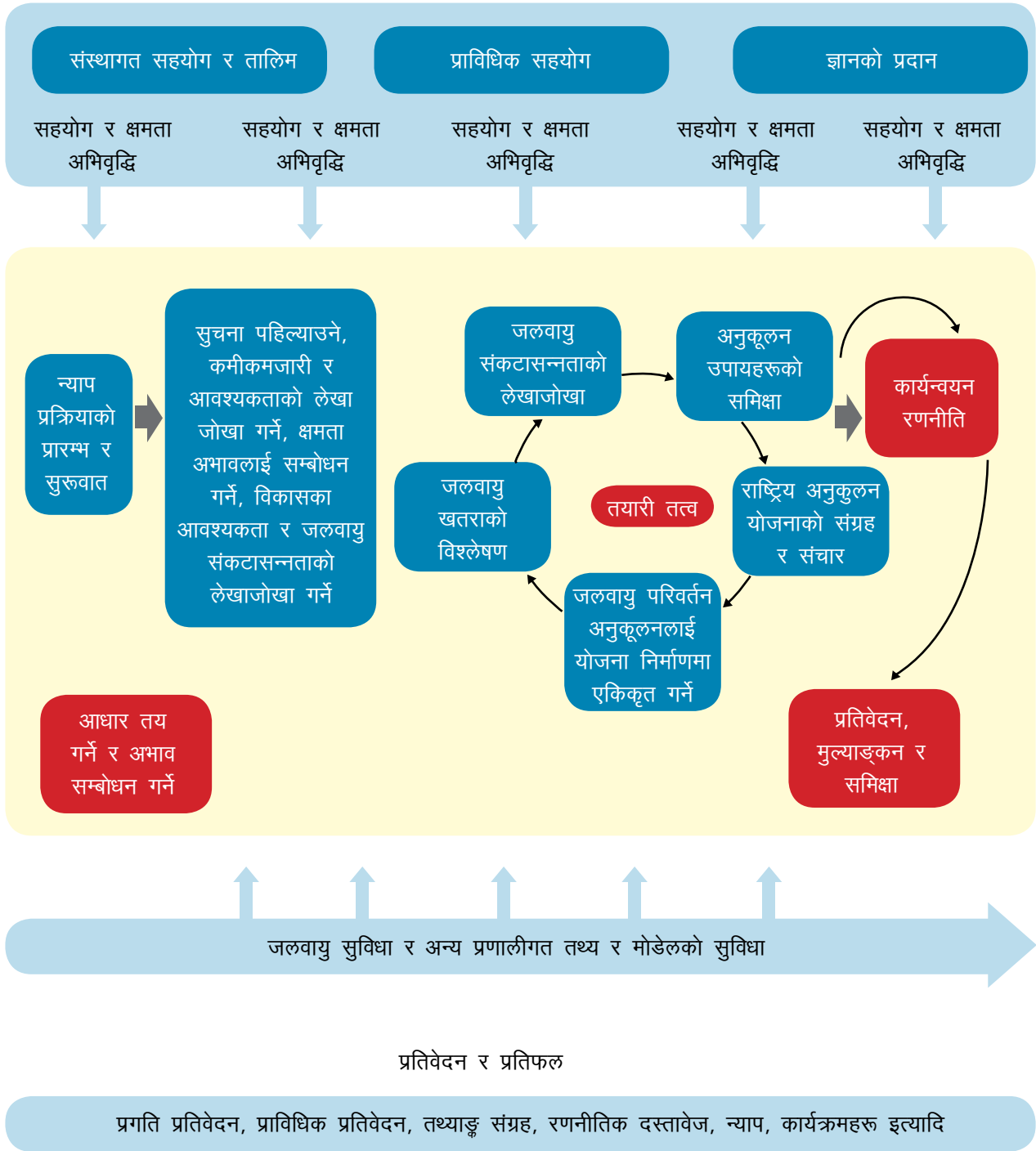
महासन्धिका पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलनले राष्ट्रिय अनुकूलन योजनाले राष्ट्रहरूलाई संकटासन्नताको लेखा जोखा गर्न, जलवायु परिवर्तनको जोखिमलाई मुलप्रवाहिकरण गर्न र अनुकूलनलाई सम्बोधन गर्न सक्षम बनाउन सक्छ भन्ने कुरालाई स्वीकार गरेका छ । सम्मेलनले अति कम विकसित राष्ट्रहरूको विकासको स्तरका कारण पनि जलवायु परिवर्तनको जोखिमले विकासको चुनौतिलाई बढावा दिएको छ भन्ने कुरालाई समेत स्वीकार गरेको छ । यसले वृहत दिगो विकास योजनामा अनुकूलन योजनालाई सम्बोधन गर्नु पर्ने आवश्यकताको पहिचान गरेको छ ।

पक्ष राष्ट्रको सम्मेलनमा सहमति गरिएका उद्देश्य:

- अनुकूलन क्षमता र समानुकूलनता बढाई जलवायु सङ्कटासन्नता घटाउने ।
- उपयुक्ततानुसार विभिन्न तहका र सबै क्षेत्रका विद्यमान र नयाँ नीति, योजना, कार्यक्रम र क्रियाकलापहरू लगायत विकास योजनाको प्रक्रिया र रणनीतिमा जलवायु अनुकूलनलाई एकिकृत र प्रोत्साहन गर्ने ।

यस पुस्तकले राष्ट्रिय अनुकूलन योजनाको निर्देशिकालाई व्यवहारिक र प्रयोगात्मक बनाउने सम्भावित तरिका बारेको अति कम विकसित राष्ट्र विज्ञ समुहको अन्तर्दृष्टिलाई दर्शाउँछ ।

चित्र वाँकी: राष्ट्रका लागि राष्ट्रिय अनुकुलन योजना कसरी अगाडि बढ्न सक्छ, एक उदाहरण

अनुकूलन योजनाका निर्देशक सिद्धान्तः

- महासन्धिको प्रावधान बमोजिम प्रक्रिया सञ्चालन गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तनको कारण सङ्कटमा परेका समूह, समुदाय तथा पर्यावरणीय प्रणालीलाई ध्यान दिई देशले चाहे बमोजिम लैङ्गिक-संवेदनशीलता, सहभागितात्मक र पूर्ण पारदर्शी एप्रोच (उपागम) अच्नाउने ।
- उपयुक्ततानुसार अनुकूलनलाई सामाजिक, आर्थिक तथा वातावरणीय नीति र क्रियाकलापमा एकिकृत गर्न विज्ञानबाट उपलब्ध जानकारी, परम्परागत तथा मौलिक ज्ञान एवम् लैङ्गिक-संवेदनशीलतालाई आधार बनाउने ।
- आदेशात्मक नहुने गरी एवम् देशले सञ्चालनमा ल्याएका अन्य कार्य वा प्रयाससँग दोहोरो नपर्ने र आफ्नो स्वामित्व हुने गरी देशले चाहे बमोजिम राष्ट्रिय अनुकूलन योजना तर्जुमा गर्ने ।

राष्ट्रिय अनुकूलन योजनातर्जुमा प्रक्रिया महत्वपूर्ण विशेषताहरूः

- प्रेस्क्रिप्टिभ (आदेशात्मक) नहुनेः
निर्देशक सिद्धान्तले प्रभावकारी अनुकूलनलाई सुनिश्चित गर्न अति कम विकसित राष्ट्रहरूलाई आवश्यक कदम र गतिविधि आरम्भ गर्न सहायता प्रदान गर्दछ । अनुकूलनमा राष्ट्रहरूको अहिले सम्मको प्रगतिको फरक स्तरका आधारमा ती राष्ट्रहरूले अब अगाडि बढ्न कुन कदम र गतिविधि प्रारम्भ गर्ने भन्ने कुरा निक्कै गर्दछ ।
- राष्ट्र भित्रै विकास योजना र अनुकूलनबीच कोहरेन्स (स्पष्ट मेल खाने वा संगति वा सम्बद्धता) प्रवर्द्धन गर्ने वा स्वामित्व लिने न कि भए गरेका पहलहरू दोहोर्याउने
- देशले नियमितरूपमा अनुगमन र पुनरावलोकन गर्ने गरि र पुनरावृत्ति तरिकामा अपडेट गर्ने गरि डिजाइन गर्ने : योजना प्रक्रियामा निकै उपयोगी हुन आउने राम्रो क्वालिटिका जलवायु तथ्यांक र प्रक्षेपणका साथै अन्य जानकारीहरू बढ्दो रूपमा उपलब्ध हुन सक्छन् र मध्य तथा दिर्घकालिन जलवायु परिवर्तनका असरहरू राम्रो तरिकाले बुझ्न सकिन्छ ।
- देशले निर्देशित गर्न र स्वामित्व लिन सहजिकरण गर्दछ । अति कम विकसित राष्ट्रहरूलाई आफ्नो राष्ट्र भित्र राष्ट्रिय अनुकूलन योजना प्रक्रियाको सम्पूर्ण स्वामित्व रहने छ । राष्ट्रिय अनुकूलन योजनाले उपयुक्ततानुसार विभिन्न साभेदारको सहयोगमा राष्ट्र स्तरको क्षमतामा वृद्धि र उपयोगमा जोड दिन्छ ।

राष्ट्रिय स्तरमा अनुकूलनका लागि योजना कार्यन्वयन राष्ट्रको आवश्यकता र राष्ट्रिय रूपमा पहिचान गरिएका प्राथमिकता बमोजिम साथै सान्दर्भिक राष्ट्रिय दस्तावेज, योजना र रणनीतिमा प्रतिबिम्बित भएका प्राथमिकताको आधारमा गर्नु पर्दछ । यो प्रक्रिया राष्ट्रिय योजना र प्राथमिकता हरूलाई राष्ट्रिय अनुकूलन योजनामा एकिकृत गर्न बनाइएको/निर्माण गरिएको हो । साथै राष्ट्रिय दिगो विकासका उद्देश्य, योजना, नीति र कार्यक्रमसँग समन्वयात्मक रूपमा गरिनु पर्दछ । समन्वय र संगति निकै नै महत्वपूर्ण हुन आउँछ । राष्ट्रिय अनुकूलन योजनाले राष्ट्रिय स्तरमा अनुकूलनलाई विकास सँग समन्वय गर्ने तत्वहरू समावेश गर्दछ ।

अनुकूलन योजनाबाट प्राप्त हुने अवसर

राष्ट्रिय अनुकूलन योजना राष्ट्रहरूको मध्य तथा दीर्घकालिन अनुकूलन आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न देशले निर्देशित, लैङ्गिक-संवेदनशीलता, सहभागितात्मक र पूर्ण पारदर्शीतामा विकसित उपागमको अवधारणा लागि अवसर हो ।

- नापाको अनुभवलाई ध्यान दिई अनुकूलन सम्बन्धी कार्यान्वयन गर्न सकिने खालका दीर्घकालीन कार्यक्रम तर्जुमा गर्न ।
- सवैखालका अनुकूलनका कार्यहरू एकत्रित गर्न दिन ।
- अनुकूलन योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा निरन्तरता तथा सञ्चार वा जानकारी दिन ।
- जलवायु परिवर्तनबाट विकास कार्यमा हुने प्रतिकूल प्रभाव हटाउन एवम् विद्यमान योजना प्रणालीमा अनुकूलनका कार्यहरू एकीकृत गर्न ।
- आर्थिक, सामाजिक र पर्यावरणीय प्रणालीमा हुन सक्ने जलवायु जोखिम पहिचान गर्न ।
- जलवायु सङ्कटासन्नताको सवाललाई सम्बोधन गर्न विभिन्न निकायहरूबाट सहयोग प्राप्त गर्न ।
- महासन्धी अन्तर्गत अनुकूलनका उपायहरूको प्रवाहिकरण गर्न प्रबर्द्धन गर्ने
- कठिन रूपमा विभिन्न तहमा जोडिँदै जाने बहुतनावका कारक तत्वलाई कसरी व्यवस्थित गर्न सकिन्छ भन्ने कुराको सिकाइमा योगदान पुऱ्याउन ।
- राष्ट्र निर्देशित र राष्ट्रले स्वामित्व लिएकाप्रक्रियालाई परियोजनाको कार्यान्वयनका अलावा चाहिने कार्य गर्न सहयोग गर्न विभिन्न निकायहरूमा आत्मविश्वासको सिर्जना गर्दछ ।

महासन्धी अन्तर्गत अनुकूलन सम्बन्धी गरिएका प्रासंगिक कामहरू:

महासन्धी अन्तर्गत विभिन्न संरचना र कार्यक्रमहरू रहेका छन् जसले अनुकूलन सम्बन्धी गतिविधिमा सहयोग गर्दछन् जस्तै:

- अति कम विकसित राष्ट्रका विज्ञ समुह : यसले राष्ट्रिय अनुकूलन योजना प्रक्रियामा प्राविधिक निर्देशन र सहयोग गर्दछ ।
- अनुकूलन समिति: महासन्धी अन्तर्गत संगति तवरमा अनुकूलनमा वृहद कार्यको कार्यान्वयनको प्रचार गर्दछ
- महासन्धीको एनेक्स क्षमा संलग्न नभएका राष्ट्रको राष्ट्रिय संचारमा विज्ञहरूको परामर्शदाता समुह: एनेक्स । मा नभएका राष्ट्रहरूलाई राष्ट्रिय संचार प्रतिवेदनका साथै अनुकूलनका क्षेत्रमा तयारी गर्न सहायता प्रदान गर्ने ।
- प्रविधि संयन्त्र : जलवायु परिवर्तनका न्युनिकरण र अनुकूलनका कार्य गर्न सहयोग गर्ने प्रविधिको विकास र आदान प्रदानमा वृहद कार्यको कार्यान्वयनमा सहजिकरण गर्न प्रविधि संयन्त्रले सहजिकरण गर्ने । कार्यकारी प्रविधि समिति: प्रविधि संयन्त्रको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा सहजिकरण गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तनका असर, संकटासन्नता र अनुकूलनका लागि नैरावी कार्य कार्यक्रम : जलवायु परिवर्तनका असर, संकटासन्नता र अनुकूलनको लेखा जोखा गर्न र बुझाइमा सुधार गर्न सवै पक्ष, मुख्यतः विकासशील राष्ट्रहरू साथै अति कम विकसित राष्ट्र र सिङ्स राष्ट्रलाई सहयोग गर्ने र वर्तमान र भविष्यको जलवायु परिवर्तन र Variability लाई मध्यनजर गर्दै जलवायु परिवर्तनसंग जुम्ने उपायहरूमा उपयुक्त वैज्ञानिक, प्राविधिक र अर्थ सामाजिक आधारमा प्रतियोगितात्मक अनुकूलनका कार्यमा जानकारीमुलक निर्णय गर्न सहयोग गर्ने

- हानी र नोकसानमा कार्यक्रम: मुख्यतः जलवायु परिवर्तनका नकरात्मक असरबाट संकटासन्न रहेका र विकासशील राष्ट्रमा जलवायु परिवर्तनका नकरात्मक प्रभावसँग सम्बन्धीत हानी र नोकसानलाई सम्बोधन गर्ने उपागमलाई ध्यान पुऱ्याउँदछ ।
- अति कम विकसित राष्ट्र कार्यक्रम: जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सँग सम्बन्धित समस्या सँग जुभन सहयोग गर्ने ।
- राष्ट्रिय अनुकुलन कार्यक्रम: अति कम विकसित राष्ट्र कार्यक्रम को एउटा तत्व राष्ट्रिय अनुकुलन कार्यक्रमले अति कम विकसित राष्ट्रलाई प्राथमिक गतिविधि पहिल्याउने प्रक्रिया प्रदान गर्दछ जसले जलवायु अनुकुलनका लागि तत्काल र अत्यावश्यक आवश्यकताको पहिचान गर्दछ ।

न्याप प्रक्रियाको लागि निर्देशक सिद्धान्त :

लेगले दिएको प्राविधिक निर्देशन:

न्याप प्रक्रियामा प्राविधिक मार्गदर्शन र सहयोग गर्नको साथै प्राविधिक निर्देशिका तयार गर्नको लागि लेगलाई काम दिइएको थियो । प्राविधिक निर्देशिका, प्रारम्भिक निर्देशिकालाई अभ् परिमार्जित गर्न १७ औं कोपले अंगिकार गरेको थियो जसले प्रक्रियाका प्रत्येक तत्व सँग व्यवहार को लागि विकल्प प्रदान गरेको छ ।

तालिका १: राष्ट्रिय अनुकुल योजना (न्याप) प्रक्रियाको प्रमुख तत्व र यसका चरण तथा प्रत्येक चरणमा सम्बोधन गर्नुपर्ने आधारभुत प्रश्नहरू:

चरण	मुख्य प्रश्नहरू
(क) आधारभूत कामको जग राख्दै कमी कमजोरीको सम्बोधन गर्ने	<p>१. न्याप प्रक्रियाको सवालमा समग्र राष्ट्रिय उपागम र रणनीति कस्तो हुने र न्याप अधि बढाउने क्रममा निर्धारण गर्नु पर्ने क्षेत्रधिकार के हुने ?</p> <p>२. न्याप प्रक्रियालाई राष्ट्रिय स्तरमा सम्बन्धित पक्षविच समन्वय कायम गरि अधि बढाउन के कस्ता संस्थागत प्रबन्धको आवश्यकता जरुरी छ ?</p> <p>३. न्याप प्रक्रिया बाट कस्तो प्रतिफलको अपेक्षा गरिएको छ र कहिले सम्म ?</p> <p>४. देशमा रहेका सरोकारवाला निकाय वीच सुचना, रिपोर्ट आदन प्रदानको लागि कस्तो व्यवस्था हुने ?</p> <p>५. यो प्रक्रियालायई अल्पकालिन देखि दिर्घकालीन रूपमा अधि बढाउन के कस्ता प्राविधिक र आर्थीक व्यवस्थाको प्रबन्ध मिलाउनु पर्दछर परिचालन गर्न सकिन्छ ?</p>
१. न्याप प्रक्रियाको प्रारम्भ र अनावरण गर्ने	<p>१. प्रभावकारी अल्पकालीन र दिर्घकालीन अनुकुलनका कार्यहरूको सन्दर्भमा हामी कुन अवस्थामा रहेका छौं ?</p> <p>२. वर्तमान वा भविष्यमा आईपर्ने जलवायु जोखिम, संकटासन्नता र अनुकुलनको आँकलन गर्नका लागि के कस्ता ज्ञान र तथ्याङ्क उपलब्ध छ ?</p> <p>३. भण्डार गरिएका यी ज्ञान र तथ्याङ्कहरूलाई कसरी व्यवस्थित र उत्तम रूपमा समन्वय गर्न सकिन्छ ?</p> <p>४. प्रभावकारी रूपमा न्याप प्रक्रियामा संलग्न हुनका लागि क्षमता, सुचना तथा तथ्याङ्कको पर्याप्तता र आवश्यक स्रोतहरूमा के कस्ताकमी कमजोरीहरू पहिल्याउन सकिन्छ ?</p>
२. वस्तुस्थितिको अध्ययन गर्ने : जलवायु परिवर्तनका असर, संकटासन्नता र अनुकुलनबारे उपलब्ध सुचनाहरू पहिल्याउने र कमी कमजोरी र न्याप प्रक्रियाको लागि सक्षम वातावरणको आवश्यकता बारे आँकलन गर्ने	

चरण	मुख्य प्रश्नहरू
	५. अनुकुलन योजनाको प्रभावकारी खाका निर्माण र कार्यन्वयनमा के कस्ता बाधा व्यवधान विद्यमान छन् ?
३. न्याप प्रक्रिया अघि बढाउँदा उत्पन्न हुने क्षमता अभाव र कमजोरि हरूको सम्बोधन	१. सक्षम, संस्थागत र प्राविधिक क्षमता वृद्धि सवालमा पैदा भएका कमीलाई कसरी सम्बोधन गर्न सकिन्छ र यसका लागि कस्तो स्रोतहरूको आवश्यकता पर्दछ ? २. दीर्घकालीन क्षमता अभिवृद्धिलाई कसरी संस्थागत गर्न सकिन्छ ? ३. जलवायु अनुकुलनलाई विकासका योजनामा एकिकृत गर्ने सवालमा कहाँ कहाँ अबसरहरू छन् ?
४. विकासका आवश्यकता र जलवायु सङ्कटासन्नता लाई वृहत तथा निरन्तर रूपमा आँकलन गर्ने	१. जलवायु परिवर्तन सँग संवेदनशील विकासका मुख्य लक्ष्य र आवश्यकता के के हुन् ? २. विकासमा जलवायु जोखिम र अनुकुलन तथा विकासको सम्भाव्य साभ्ना फाइदाहरू कसरी निकर्षण गर्न सकिन्छ ?
(ख) तयारी तत्वहरू	
१. वर्तमान तथा भविष्यमा देखापर्ने जलवायु परिवर्तनको परिदृष्यको विश्लेषण गर्ने	१. रेकर्ड गरिएका तथाङ्क तथा उपलब्ध जलवायुका परिदृष्यका आधारमा वर्तमानमा देखापरेको तथा भविष्यमा देखा पर्ने सक्ने भनि अपेक्षा गरिएका जलवायुका प्रभाव (Trends)हरू के के हुन्? २. योजना निर्माण र निर्णय तहमा सहयोगि बन्न सक्ने उपयुक्त जलवायु पवृत्तिका सुचाकाहरू के के हुन् ?
२. क्षेत्रगत तथा अन्य तहमा जलवायु संडकटासन्नता को आँकलन गर्ने तथा उपयुक्त अनुकुल उपायको पहिचान गर्ने	१. उप राष्ट्रिय जलवायु र सामाजिक आर्थिक प्रवृत्ति हरूलाई कसरी आँकलन गर्न सकिन्छ ? २. क्षेत्रगत तथा अन्य उप राष्ट्रिय तहमा मुख्य जलवायु संडकटासन्नताहरू के के हुन्? ३. यी संडकटासन्नता लाई सम्बोधन गर्नका लागि उपयुक्त अनुकुलनका विकल्पहरू के के हुन् ?
३. अनुकुलनका विकल्पहरूकोसमिक्षा	१. अनुकुलनका विकल्पहरूको आर्थिक, पारिस्थितिक तथा सामाजिक लागत तथा फाइदाका साथै सम्भाव्य अकल्पनिय असरहरू के के हुन्? २. राष्ट्रिय योजना निर्माणका क्रममा प्राथमिकिकरण को निर्माण कसरी गरिन्छ र ति निर्णयलाई अनुकुलन को विकल्प तथा उपायहरूलाई क्षेत्रगत तथा उप राष्ट्रिय तहमा क्रम निर्धारण गर्न कसरी प्रयोग गर्न सकिन्छ ?
४. राष्ट्रिय अनुकुलन योजनाको संयोजन तथा सञ्चार	१. क्षेत्रगत तथ उप राष्ट्रिय स्तरमा प्राथमिकतामा परेका अनुकुलनका विकल्पलाई राष्ट्रिय अनुकुलन योजनामा कसरी एकिकृत गर्न सकिन्छ रू २. राष्ट्रिय नीति निर्माण गर्दा सान्दर्भिक सरोकारवाला निकायको सुभावलाई कसरी समावेश गरिन्छ ? ३. न्याप र अन्य सम्बन्धीत प्रतिफललाई उपयुक्त तवरले कसरी राष्ट्रिय रूपमा सञ्चार तथा वितरण गर्न सकिन्छ ?
५. जलवायु परिवर्तन अनुकुलन लाई राष्ट्रिय, उप राष्ट्रिय र क्षेत्रगत योजना एकिकृत गर्ने	१. अनुकुलनलाई भईरहेका योजना प्रक्रियामा कसरी उत्तम तरिकाबाट एकिकृत गर्न सकिन्छ ? २. एकिकृत गरे पछि कस्ता फाइदा प्राप्त गर्न सकिन्छ ? ३. एकिकृत गर्ने प्रक्रियालाई कसरी सहजिकरण गर्ने ?

चरण	मुख्य प्रश्नहरू
(ग) कार्यन्वयन रणनीति	
१. जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तोलाई प्रथिधि किकरण	१. विकासका आवश्यकता, जलवायु संकटासन्नता र जोखिम र विद्यमान योजनाहरू लाई विचार गर्दै राष्ट्रिय स्तरमा अनुकुलनका कार्यहरूलाई कार्यन्वयन गर्न कसरी प्राथमिकतामा राख्न सकिन्छ ? २. प्राथमिकतामा राखिएका कार्यहरूलाई परिभाषित गर्न कस्ता आधारहरू प्रयोग गर्न सकिन्छ ?
२. राष्ट्रिय अनुकुलन कार्यन्वयन रणनीति (दर्घकालिन) तयार गर्ने	१. अनुकुलन कार्यहरूको कार्यन्वयनका लागि सबै भन्दा उत्तम रणनीति, समय, साथै लक्षित क्षेत्र लाभान्वित समुदाय, जिम्मेवार निकाय र गतिविधिको अनुक्रम के हुने ? २. कार्यन्वयन कसरी अगाडि बढ्छ र विद्यमान अनुकुलनका गतिविधिसँग कसरी सामन्जस्यता कायम गर्दछ ?
३. अनुकुलन योजना निर्माण तथा कार्यन्वयनको लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	१. विभिन्नतहमा अनुकुलनका लागि दिर्घकालिन योजना निर्माण र कार्यन्वयन गर्न प्राविधिक र संस्थागत क्षमता र नियमन कसरी कायम र वृहदिकरण गर्न सकिन्छ ? २. अनुकुलन योजना निर्माणमा अन्य अन्तर्राष्ट्रिय अनुभव र सहयोगवाट के सिक्न सकिन्छ ?
४. क्षेत्रिय तथा अन्य बहुपक्षिय वातावरणिय सम्झौता वीच समन्वय र तालमेल वृद्धि गर्ने	१. अनुकुलन योजनाबारे अन्तर बिभागिय तथा क्षेत्रिय समन्वयलाई कसरी अघि बढाउन र परिस्कृत गर्न सकिन्छ ? २. योजना तर्जुमा तथा कार्यन्वयन प्रक्रियामा अन्य बहुपक्षिय वातावरणीय सम्झौतासँग कसरी तालमेल कसरी अघि बढाउन र पहिल्याउन सकिन्छ ?
(घ) प्रतिवेदन, अनुगमन र समिक्षा	
१. न्याय प्रक्रियाको अनुगमन	१. न्याय प्रक्रिया प्रभावकारी हुनका लागि कुन, कुन क्षेत्र महत्वपूर्ण हुन्छन् जसमा यसको अनुगमन प्रक्रिया केन्द्रित हुन जरुरी छ ? २. न्याय प्रक्रियाको उपलब्धी, प्रभावकारीता, कमी कमजोरी र सिकाइको अनुगमनका लागि के कस्ता सुचना र मेट्रिक्सको आवश्यकता पर्दछ ?
२. प्रगति, प्रभावकारीता र कमी कमजोरीको आँकलनका लागि न्याय प्रक्रियाको समिक्षा गर्ने	१. न्याय प्रक्रियाको समिक्षा गर्नको लागि समय अन्तराल कति हुने ? २. प्रगति, प्रभावकारीता र कमी कमजोरीको कसरी परिमाण निकाल्ने तथा आँकलन गर्ने र यसका लागि न्याय प्रक्रिया भन्दा बाहिर बाट के कस्ता जानकारीहरूको आवश्यकता छ ?
३. निरन्तर न्याय प्रक्रियाको पुर्नपरिर्माण गर्ने	१. न्याय र सम्बन्धीत प्रतिफलको बारम्बार परिर्माण कसरी गर्ने ? २. न्याय प्रक्रियाको पुर्नपरिर्माण गर्ने क्रममा पहिलाको कुन चरण दोहोरिन सक्नेछ ? ३. न्याय प्रक्रियाको पुर्नपरिर्माण गर्दा अन्य विकासका योजना प्रक्रिया सँग सामन्ज्य कसरी गर्न सकिन्छ जसले सह लाभको संगतिकरण र पहिचान सुनिश्चत हुन सक्छ ?
४. न्याय प्रक्रियालाई अगाडि बढाउने र प्रगति र प्रभावकारीता बारे प्रतिवेदन गर्ने	१. न्यायका दस्तावेजहरू कसरी UNNFFC सचिवालय र अन्य सरोकारवाला निकाय सँगजानकारी गराउन सकिन्छ । २. राष्ट्रिय संचारमा न्यायको प्रगती र प्रभावकारीताका बारेमा कस्ता जानकारी समावेश गर्न जरुरी छ ? ३. महासन्धी र अन्य सरोकारवालालाई प्रतिवेदन बुझाउँदा कुन कुन च्यानल प्रयोग गर्न सकिन्छ ?

तालिका नं : २ राष्ट्रिय अनुकुलन योजना तयारीका सिलसिलामा प्रत्येक तत्वमा काम गर्दा आवश्यक मुख्य चरणहरू:

<p>तत्व १: आधारभूत कामको जग राख्दै अभावलाई सम्बोधन गर्ने</p> <ol style="list-style-type: none"> न्याप प्रक्रियाको प्रारम्भ र अनावरण गर्ने वस्तुस्थितिको अध्ययन गर्ने : जलवायु परिवर्तनका असर, संकटासन्नता र अनुकुलनबारे उपलब्ध सुचनाहरू पहिल्याउने र कमी कमजोरी र न्याप प्रक्रियाको लागि सक्षम वातावरणको आवश्यकता बारे आँकलन गर्ने न्याप प्रक्रिया अघि बढाउँदा उत्पन्न हुने क्षमता अभाव र कमजोरी हरूको सम्बोधन गर्ने विकासका आवश्यकता र जलवायु सङ्कटासन्नता लाई वृहत तथा निरन्तर रूपमा आँकलन गर्ने
<p>तत्व २: तयारी तत्वहरू</p> <ol style="list-style-type: none"> वर्तमान तथा भविष्यमा देखापर्ने जलवायु परिवर्तनको परिदृष्यको विश्लेषण गर्ने क्षेत्रगत तथा अन्य तहमा जलवायु संकटासन्नता को आँकलन गर्ने तथा उपयुक्त अनुकुलन उपायको पहिचान गर्ने अनुकुलनका विकल्पहरूको समिक्षा राष्ट्रिय अनुकुलन योजनाको संयोजन तथा सञ्चार जलवायु परिवर्तन अनुकुलन लाई राष्ट्रिय, उप राष्ट्रिय र क्षेत्रगत योजना एकिकृत गर्ने
<p>तत्व ३: कार्यन्वयन रणनीति</p> <ol style="list-style-type: none"> जलवायु परिवर्तन अनुकुलनलाई प्राथमिकिकरण राष्ट्रिय अनुकुलन कार्यन्वयन रणनीति (दर्घकालिन) तयार गर्ने अनुकुलन योजना निर्माण तथा कार्यन्वयनको लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने क्षेत्रिय तथा अन्य बहुपक्षिय वातावरणिय सम्झौता बीच समन्वय र तालमेल वृद्धि गर्ने
<p>तत्व ४: प्रतिवेदन, अनुगमन र समिक्षा</p> <ol style="list-style-type: none"> न्याप प्रक्रियाको अनुगमन प्रगति, प्रभावकारिता र कमी कमजोरीको आँकलनका लागि न्याप प्रक्रियाको समिक्षा गर्ने निरन्तर न्याप प्रक्रियाको पुर्नपरिमार्जन गर्ने न्याप प्रक्रियालाई अगाडि बढाउने र प्रगति र प्रभावकारीता बारे प्रतिवेदन गर्ने

तालिका नं. ३ न्याप प्रक्रियाका तत्व तथा यसको चरणका साथै कुनै देशले उपलब्ध सुचनाका आधारमा न्याप निर्माण गर्दा अपनाउन सक्ने विधि तथा राष्ट्रिय रूपमा सञ्चालन भएका कार्यक्रम ।

चरण	मुख्य प्रश्नहरू
(क) आधारभूत कामको जग राख्दै कमी कमजोरीको सम्बोधन गर्ने	
१. न्याप प्रक्रियाको प्रारम्भ र अनावरण गर्ने	१. सहयोगवाट न्याप प्रक्रियालाई सञ्चालन गर्ने
	२. जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका चुनौति र अवसरहरू र न्याप प्रक्रिया बारे समग्रमा नीति निर्मातालाई जानकारी गराउने
	३. न्याप प्रक्रियाको लागि राष्ट्रिय उपागम र आधारको निर्माण र वृहदिकरण गर्ने
	४. न्याप प्रक्रियाको लागि खाका र रणनीति साथै रोडम्यापको तय गर्ने
२. वस्तुस्थितिको अध्ययन गर्ने : जलवायु परिवर्तनका असर, संकटासन्नता र अनुकुलनबारे उपलब्ध सुचनाहरू पहिल्याउने र कमी कमजोरी र न्याप प्रक्रियाको लागि सक्षम वातावरणको आवश्यकता बारे आँकलन गर्ने	१. भैरहेको र भएका अनुकुलनका गतिविधिको अध्ययन गर्ने
	२. वर्तमान र भविष्यको जलवायुबारे राष्ट्र र क्षेत्र तहको उपलब्ध विश्लेषण बारे समष्टि गर्ने
	३. न्याप प्रक्रियाको लागि डाटावेशको संकलन र विकासका लागि समन्वय गर्ने
	४. प्रभावकारी रूपमा न्याप प्रक्रियामा संलग्न हुन क्षमता र कमजोरी, उपलब्ध तथ्याङ्क र सुचनाको पर्याप्तता र स्रोत बारे आँकलन गर्न अभावको विश्लेषण गर्ने
	५. अनुकुलनका गतिविधिको निर्माण र कार्यन्वयन गर्न सम्भावित कठिनाईको आँकलन गर्ने

चरण	मुख्य प्रश्नहरू
३. न्याप प्रक्रिया अघि बढाउँदा उत्पन्न हुने क्षमता अभाव र कमजोरिहरूको सम्बोधन	<ol style="list-style-type: none"> न्यापको तर्जुमाका लागि संस्थागत र प्राविधिक क्षमताको विकास गर्ने र वृहदिकरण गर्ने विकास योजनाका विभिन्न तहमा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनलाई एकिकृत गर्नका लागि सम्भावित अवसरहरू पहिल्याउने र सचेतनाको वृहदिकरण गर्ने संचार, जनचेतना वृद्धि र शिक्षामा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी कार्यक्रम निर्माण गर्ने र कार्यन्वयन गर्ने
४. विकासका आवश्यकता र जलवायु सङ्कटासन्नता लाई वृहत् तथा निरन्तर रूपमा आँकलन गर्ने	<ol style="list-style-type: none"> विकासका मुख्य उद्देश्य, नीति, योजना र कार्यक्रमवारे सुचना संकलन गर्ने लगानीका लागी जोखिम पहिल्याउने र सहकार्यका अवसर र सहलाभबारे थाहा पाउने ध्येयका साथ विकास र अनुकुलनको मुख्य उद्देश्य, नीति, योजना र कार्यक्रमवीच तालमेल पहिल्याउने
(ख) तयारी तत्वहरू	
१. वर्तमान तथा भविष्यमा देखापर्ने जलवायु परिवर्तनको परिदृश्यको विश्लेषण गर्ने	<ol style="list-style-type: none"> योजना निर्माण र निर्णय प्रक्रियामा सहयोग पुग्न वा पुन्याउन सक्ने जलवायु variable को पद्धति (Trends) र सुचकांक आधारमा वर्तमान जलवायुको विश्लेषण गर्ने भविष्यमा आउन सक्ने बृहत् जलवायु जोखिम र अनिश्चितताको स्तरबारे राष्ट्रिय स्तरमा वा क्षेत्रिय विश्लेषणको एक भागको रूपमा परिदृश्यहरूको विश्लेषण प्रयोग गरि जानकारी (विशेषता) परिभाषित गर्ने आँकलन (अनुमान) गरिएका जलवायु परिवर्तनको सुचनाहरू सम्पूर्ण सरोकारवाला र आम समुदायलाई संचारित गर्ने
२. क्षेत्रगत तथा अन्य तहमा जलवायु संकटासन्नता को आँकलन गर्ने तथा उपयुक्त अनुकुल उपायको पहिचान गर्ने	<ol style="list-style-type: none"> लक्ष्य गरिएका उप राष्ट्रिय क्षेत्र र पक्षहरूको लागि भविष्य आउन सक्ने जलवायु परिवर्तन र सामाजिक आर्थिक परिदृश्यहरूको विकास गर्ने/तल्लो तहसम्म लैजाने क्षेत्रगत तथा अन्य उप राष्ट्रिय तहमा जलवायु संकटासन्नताको लेखाजोखा गर्ने (उपयुक्त खाका लागु गरि) जलवायु परिवर्तनका जोखिम र संकटासन्नता लाई स्तर निर्धारण गर्ने (ranking) प्राथमिक गरिएका संकटासन्नतालाई सम्बोधन गर्नका लागि बहु तहमा अनुकुलनका विकल्पहरू पहिल्याउने र वर्गीकरण गर्ने
३. अनुकुलनका विकल्पहरूकोसमिक्षा	<ol style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत अनुकुलनका विकल्पहरू सहित आर्थिक, पारिस्थितिक तथा सामाजिक लागत रफाइदाका साथै अनुकुलन उपायहरूको सम्भाव्य अकल्पनिय असरहरूको मुल्याङ्कन गर्ने क्षेत्रगत तथा उप राष्ट्रिय तहमा अनुकुलन प्राथमिकताको बारे पहिल्याउन निर्णय विश्लेषण लागु गर्ने क्षेत्रगत तथा उप राष्ट्रिय स्तरका योजना र रणनीतिहरू संकलन गर्ने र संचारित गर्ने
४. राष्ट्रिय अनुकुलन योजनाको संयोजन तथा सञ्चार	<ol style="list-style-type: none"> सरोकारवालाको स्तर निर्धारण प्रक्रियावाट क्षेत्रगत तथा उप राष्ट्रिय स्तरमा प्राथमिकतामा परेका अनुकुलनका विकल्पलाई राष्ट्रिय अनुकुलन योजनाको मस्यौदामा समाहित गर्ने र सो मस्यौदालाई समिक्षाको लागि उपलब्ध गराउने समिक्षावाट आएका सुझाव र टिप्पणीहरूलाई राष्ट्रिय अनुकुलन योजनामा एकिकृत गर्ने र न्याप प्रक्रियामा उल्लेख गरे अनुसार नै राष्ट्रिय स्तरमा यो योजनालाई अनुमोदन गर्ने प्रक्रियामा लैजाने न्याप र न्याप सम्बन्धी अन्य प्रतिफललाई व्यापक रूपमा राष्ट्रका सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूलाई सञ्चार तथा वितरण गर्ने

चरण	मुख्य प्रश्नहरू
५. जलवायु परिवर्तन अनुकुलन लाई राष्ट्रिय, उप राष्ट्रिय र क्षेत्रगत योजना एकिकृत गर्ने	१. योजना निर्माणमा जलवायु परिवर्तनलाई एकिकृत गर्नको लागि अवसर र अप्ट्याराहरूको पहिचान गर्ने
	२. योजना निर्माणमा जलवायु परिवर्तनलाई एकिकृत गर्नको लागि क्षमता विकास र वृद्धि गर्ने
	३. विद्यमान राष्ट्रिय तथा उप राष्ट्रिय योजना निर्माण प्रक्रियामा जलवायु अनुकुलनलाई एकिकृत गर्नसहजिकरण गर्ने
(ग) कार्यन्वयन रणनीति	
१. जलवायु परिवर्तन अनुकुलनलाई प्राथमिकिकरण	१. परस्पर विकासको आवश्यकता, जलवायु संकटासन्नता र जोखिम र विद्यमान योजनाहरू राष्ट्रिय स्तरमा अनुकुलनका कार्यहरूको कार्यन्वयनको प्राथमिकताको लागि राष्ट्रिय मापदण्ड तयार गर्ने (परिभाषित गर्ने)
	२. विद्यमान अनुकुलनका गतिविधिको विकास र पूरकका लागि अवसरहरूको पहिचान गर्ने
२. राष्ट्रिय अनुकुलन कार्यन्वयन रणनीति (दिर्घकालिन) तयार गर्ने	१. लक्षित क्षेत्र, लाभान्वित समुदाय, जिम्मेवार निकाय, समय र गतिविधिको अनुक्रम र स्रोतका परिचालन सहित अनुकुलन कार्यहरूको कार्यन्वयनका लागि रणनीति तयार गर्ने
	२. न्याप प्रक्रियाका (अन्य विद्यमान नीतिमा) नीति, परियोजना र कार्यक्रमहरूमा आधारित रहेर ठोस अनुकुलनका उपायहरूको कार्यन्वयन गर्ने
३. अनुकुलन योजना निर्माण तथा कार्यन्वयनको लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	१. दिर्घकालिन रूपमा राष्ट्रिय स्तर र विभिन्न तहमा अनुकुलनलाई सम्बोधन गर्नका लागि नियमन ढाँचा र संस्थालाई बलियो पार्ने
	२. उप राष्ट्रिय तथा विभिन्न तहमा अनुकुलन योजनामा सहजिकरण गर्न, सुचारु भैरहने रूपमा, न्याप प्रक्रिया सम्बन्धी प्रशिक्षणको निर्माण र कार्यन्वयन गर्ने
४. क्षेत्रिय तथा अन्य बहुपक्षिय वातावरणिय सम्झौता वीच समन्वय र तालमेल वृद्धि गर्ने	३. राष्ट्रिय स्तरमा न्याप प्रक्रियाको प्रतिफल बारे जानकारी गराउने र अन्तर्राष्ट्रिय सहयोगको प्रचार गर्ने
	१. अनुकुलन योजनाबारे अन्तर विभागिय तथा क्षेत्रिय समन्वयलाई प्रोत्साहन गर्ने
	२. उपयुक्तताको आधारमा क्षेत्रिय स्तरमा अनुकुलनको लेखाजोखा, योजना निर्माण र कार्यन्वयन गर्ने प्रक्रियामा तालमेल पहिचान गर्ने र प्रचार गर्ने
	३. सम्बन्धीत नीतिको तर्जुमा, क्षमता वृद्धि र कार्यन्वयनको समयमा अन्य बहुपक्षिय वातावरणीय सम्झौताहरूसँग तालमेल गर्न अवसरहरूको पहिचान र सम्बर्द्धन गर्ने

चरण	मुख्य प्रश्नहरू
(घ) प्रतिवेदन, अनुगमन र समिक्षा	
१. न्याप प्रक्रियाको अनुगमन	<p>१. न्याप प्रक्रियाका केहि क्षेत्रहरूको पहिचान गर्ने जसको मुल्याङ्कन कार्यसम्पादनको गुण सम्बन्ध र परिमाणका आधारमा गरिनेछ जुन न्याप प्रक्रियाको प्रगति, प्रभावकारिता र कमजोरी विश्लेषणको एक भाग हो</p> <p>२. माथि पहिचान गरिएका क्षेत्रहरूको प्रगतिको संग्रह गर्न, न्याप प्रक्रियाको उपलब्धी र प्रभावकारीताको मापन र सम्प्रेषण गर्न र न्याप प्रक्रिया अन्तर्गत कमी कमजोरीको लेखा जोखा गर्न निश्चित मेट्रिक्स प्रणाली परिभाषित गर्ने/विकास गर्ने/बनाउने</p> <p>३. न्याप प्रक्रियाको अनुगमनका लागि माथि विकास गरिएको प्रणाली लागु गर्न न्याप प्रक्रिया अवधि भर सुचना संकलन गर्ने</p> <p>४. न्याप र सम्बन्धीत प्रतिफलको समिक्षा र अपडेटमा सहयोग गर्न नयाँ लेखा जोखा र उदियमान विज्ञानका साथसाथै कार्यन्वयन गरिएका अनुकुलनका गतिविधिवाट आएका नतिजा र परिणामको संकलन र विश्लेषण गर्ने</p>
२. प्रगति, प्रभावकारिता र कमी कमजोरीको आँकलनका लागि न्याप प्रक्रियाको समिक्षा गर्ने	<p>१. न्याप प्रक्रियाको अनुगमनका लागि संकलन गरिएका सुचनाको न्याप प्रक्रिया अन्तर्गत नै संचालन गरिएका गतिविधिको आधारमा मुल्याङ्कन गरि नियमित रूपमा समिक्षा गर्ने</p> <p>२. न्याप र सम्बन्धीत प्रतिफलको समिक्षा र अपडेटमा सहयोग गर्न नयाँ लेखा जोखा र उदियमान विज्ञानका साथसाथै कार्यन्वयन गरिएका अनुकुलनका गतिविधिवाट आएका नतिजा र परिणामको संकलन र विश्लेषण गर्ने</p>
३. निरन्तर न्याप प्रक्रियाको पुर्नपरिमार्जन गर्ने/न्याप प्रक्रियालाई समयक्रमसँगै परिमार्जित गर्दै लैजाने	<p>३. न्याप प्रक्रियाको सान्दर्भिक चरण र गतिविधिको समिक्षा गर्दा पहिल्याईएको कमिकमजोरी र अप्रभावकारिताको सम्बोधन गर्ने प्रयासलाई एकिकृत गर्ने</p> <p>१. न्यापको लागि राष्ट्रिय खाका/रणनीति वा म्यानडेटमा तोकिए अनुसारको समयमा चयन गरिएका चरणहरूलाई उपयुक्तता अनुरूप दोहोर्न्याई न्याप र न्यापसँग सम्बन्धीत दस्तावेजलाई अपडेट गर्ने</p> <p>२. न्यापकोप्रतिफललाई सान्दर्भिक राष्ट्रिय विकास योजना र रणनीतिहरूसँग सम्मिलित गरि अद्यावधिक गर्ने</p>
४. न्याप प्रक्रियालाई अगाडि बढाउने र प्रगति र प्रभावकारीता बारे प्रतिवेदन गर्ने	<p>१. न्याप र न्यापसँग सम्बन्धीत दस्तावेजलाई, उपलब्धताका आधारमा UNNFCO को सचिवालय र अन्य सान्दर्भिक सरोकारवालाहरू समक्ष बुझाउने</p> <p>२. राष्ट्रिय संचारमा न्यापको प्रगती र प्रभावकारीताका बारेमा कस्ता जानकारी समावेश गर्न जरूरी छ ?</p> <p>३. न्याप प्रक्रियाको प्रगति र प्रभावकारिताबारे राष्ट्रिय संचारलाई जानकारी गराउने/उपलब्ध गराउने</p>

तालिका नं:४ न्याप प्रक्रियाको नमुना प्रतिफल

चरण	मुख्य प्रश्नहरू	नमुना प्रतिफल
(क) आधारभुत कामको जग राख्दै कमी कमजोरीको सम्बोधन गर्ने		
१. न्याप प्रक्रियाको प्रारम्भ र अनावरण गर्ने	१. सहयोगवाट न्याप प्रक्रियालाई सञ्चालन गर्ने र समग्र समन्वयको लागि संस्थागत दायित्व र अनुकुलनका पक्षहरूमा नेतृत्वको जिम्मेवारी प्रदान गर्ने/बाँडफाड गर्ने	१. न्याप प्रक्रियाको लागि म्याण्डेट २. न्याप प्रक्रियाको लागि खाका र रणनीति ३. न्याप प्रक्रिया संचालनार्थ सहयोग गर्नका लागि परियोजना
	२. जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका चुनौति र अवसरहरू र न्याप प्रक्रिया बारे समग्रमा नीति निर्मातालाई जानकारी गराउने	
	३. न्याप प्रक्रियाको लागि राष्ट्रिय उपागम र आधारको निर्माण र वृहदिकरण गर्ने	
	४. न्याप प्रक्रियाको लागी ढाँचा/खाका र रणनीति साथै रोडम्यापको तय गर्ने साथसाथै कसरी न्याप प्रक्रियालाई दस्तावेजमा राखिन्छ भन्ने कुरामा ध्यान पुऱ्याउने	
२. वस्तुस्थितिको अध्ययन गर्ने : जलवायु परिवर्तनका असर, संकटासन्नता र अनुकुलनबारे उपलब्ध सुचनाहरू पहिल्याउने र कमी कमजोरी र न्याप प्रक्रियाको लागि सक्षम वातावरणको आवश्यकता बारे आँकलन गर्ने	१. वर्तमान र भविष्यको जलवायुबारे उपलब्ध विश्लेषण बारे राष्ट्र र क्षेत्र तहमा समष्टि/संश्लेषण गर्ने	१. उपलब्ध सुचनाहरूको विश्लेषण गरिएको प्रतिवेदन २. न्याप प्रक्रियाको सहयोगको लागि जियोस्पाटियल तथ्याङ्क ३. देखे भोगेका जलवायु परिवर्तनका असर, संकटासन्नता र संभावित कार्यहरूको (Intervention) ज्ञानको आधार ४. कमी कमजोरी र आवश्यकता विश्लेषण गरिएको प्रतिवेदन
	२. न्याप प्रक्रियाको लागि तथ्याङ्क र सुचनाहरूको आधार संग्रह गर्न र विकास गर्न समन्वय गर्ने र सुरुवात गर्ने	
	३. देखे भोगेका जलवायु परिवर्तनका असर, संकटासन्नता र संभावित कार्यहरूको (Intervention) ज्ञानको आधारहरू संग्रह गर्ने	
	४. प्रभावकारी रूपमा न्याप प्रक्रियामा संलग्न हुन क्षमता र कमजोरी, उपलब्ध तथ्याङ्क र सुचनाको पर्याप्तता र स्रोत बारे आँकलन गर्न अभावको विश्लेषण गर्ने	
३. न्याप प्रक्रिया अघि बढाउँदा उत्पन्न हुने क्षमता अभाव र कमजोरिहरूको सम्बोधन	५. अनुकुलनका गतिविधिको निर्माण र कार्यन्वयन गर्न सम्भावित कठिनाईको आँकलन गर्ने	अप्ट्याराहरूको विश्लेषण गरिएको प्रतिवेदन
	१. न्यापको तर्जुमाका लागि संस्थागत र प्राविधिक क्षमताको विकास गर्ने र वृहदिकरण गर्ने	१. क्षमता अभिवृद्धि, सचेतना वृद्धि, संचार र शिक्षाको लागि रणनीतिक दस्तावेज
	२. विकास योजनाका विभिन्न तहमा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनलाई एकिकृत गर्नका लागि सम्भावित अवसरहरू पहिल्याउने र सचेतनाको वृहदिकरण गर्ने	
३. संचार, जनचेतना वृद्धि र शिक्षामा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी कार्यक्रम निर्माण गर्ने र कार्यन्वयन गर्ने		

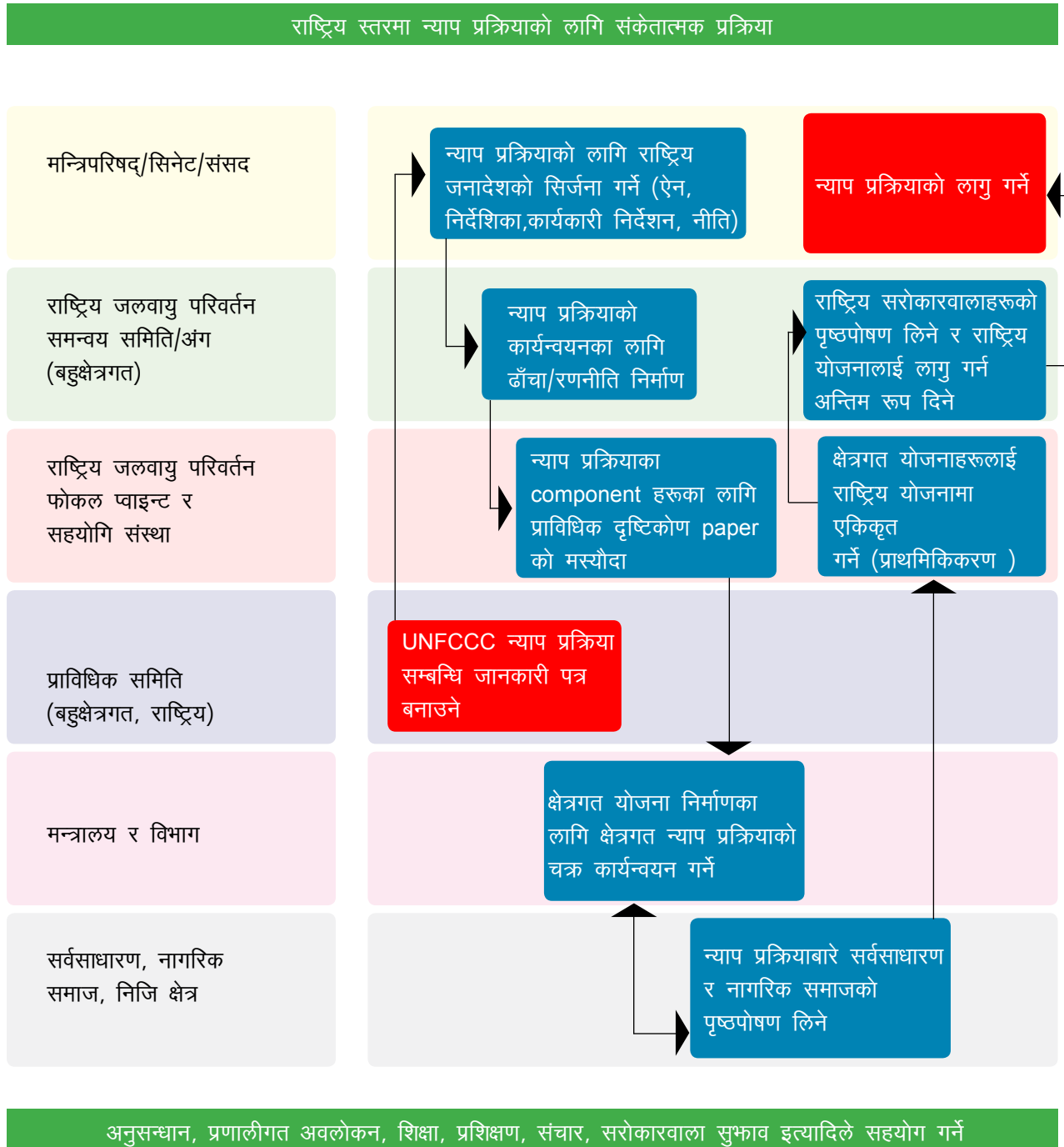
चरण	मुख्य प्रश्नहरू	नमुना प्रतिफल
४. विकासका आवश्यकता र जलवायु सङ्कटासन्नता लाई वृहत तथा निरन्तर रूपमा आँकलन गर्ने	१. संचालन भइरहेका र सम्पन्न भइसकेका अनुकूलनका गतिविधिहरूको वस्तुस्थिति अध्ययन गर्ने	१. अनुकूलन गतिविधिहरूको प्रतिवेदनको वस्तुस्थिति
	२. विकासका मुख्य उद्देश्य, नीति, योजना र कार्यक्रमवारे सुचना संकलन गर्ने	
	३. लगानीका लागी जोखिम पहिल्याउने र सहकार्यका अवसर र सहलाभबारे थाहा पाउने ध्येयका साथ विकास र अनुकूलनको मुख्य उद्देश्य, नीति, योजना र कार्यक्रमवीच तालमेल पहिल्याउने	
(ख) तयारी तत्वहरू		
१. वर्तमान तथा भविष्यमा देखापर्ने जलवायु परिवर्तनको परिदृश्यको विश्लेषण गर्ने	१. योजना निर्माण र निर्णय प्रक्रियामा सहयोग पुग्न वा पुन्याउन सक्ने जलवायु variable को पद्धति (Trends) र सुचकांक आधारमा वर्तमान जलवायुको विश्लेषण गर्ने	१. भविष्यको जलवायु परिवर्तनको परिदृश्य
	२. भविष्यमा आउन सक्ने बृहत जलवायु जोखिम र अनिश्चितताको स्तरबारे राष्ट्रिय स्तरमा वा क्षेत्रिय विश्लेषणको एक भागको रूपमा परिदृश्यहरूको विश्लेषण प्रयोग गरि जानकारी (विशेषता) परिभाषित गर्ने	२. जलवायु जोखिमको प्रतिवेदन
	३. आँकलन (अनुमान) गरिएका जलवायु परिवर्तनको सुचनाहरू सम्पूर्ण सरोकारवाला र आम समुदायलाई संचारित गर्ने	
२. क्षेत्रगत तथा अन्य तहमा जलवायु संकटासन्नता को आँकलन गर्ने तथा उपयुक्त अनुकूलन उपायको पहिचान गर्ने	१. लक्ष्य गरिएका उप राष्ट्रिय क्षेत्र र पक्षहरूको लागि भविष्य आउन सक्ने जलवायु परिवर्तन र सामाजिक आर्थिक परिदृश्यहरूको विकास गर्ने/तल्लो तहसम्म लैजाने	१. संकटासन्नता र अनुकूलनको लेखाजोखा गरिएको प्रतिवेदन
	२. क्षेत्रगत तथा अन्य उप राष्ट्रिय तहमा जलवायु संकटासन्नताको लेखाजोखा गर्ने (उपयुक्त खाका लागु गरि)	
	३. जलवायु परिवर्तनका जोखिम र संकटासन्नता लाई स्तर निर्धारण गर्ने (ranking)	
	४. प्राथमिक गरिएका संकटासन्नतालाई सम्बोधन गर्नका लागि बहु तहमा अनुकूलनका विकल्पहरू पहिल्याउने र वर्गीकरण गर्ने	
३. अनुकूलनका विकल्पहरूकोसमिक्षा	१. व्यक्तिगत अनुकूलनका विकल्पहरू सहित आर्थिक, पारिस्थितिक तथा सामाजिक लागत रफाइदाका साथै अनुकूलन उपायहरूको सम्भाव्य अकल्पनिय असरहरूको मुल्याङ्कन गर्ने	१. अनुकूलनका विकल्पहरूको मूल्याङ्कन प्रतिवेदन
	२. अनुक्रम गरिएको अनुकूलनका उपायहरू पत्ता लगाउन निर्णय विश्लेषण लागु गर्ने	२. क्षेत्रगत र उप राष्ट्रिय योजना अथवा रणनीतिहरू
	३. क्षेत्रगत तथ उप राष्ट्रिय स्तरका योजना र रणनीतिहरू संकलन गर्ने र संचारित गर्ने	

चरण	मुख्य प्रश्नहरू	नमुना प्रतिफल
४. राष्ट्रिय अनुकुलन योजनाको संयोजन तथा सञ्चार	१. सरोकारवालाको स्तर निर्धारण प्रक्रियाबाट क्षेत्रगत तथा उप राष्ट्रिय स्तरमा प्राथमिकतामा परेका अनुकुलनका विकल्पलाई राष्ट्रिय अनुकुलन योजनाको मस्यौदामा समाहित गर्ने	१. सरोकारवालाहरू/आमनागरिक को समिक्षाको लागि न्यापको मस्यौदा
	२. सरोकारवालाहरूकावाट आएका सुभाव र टिप्पणीहरूलाई राष्ट्रिय अनुकुलन योजनामा एकिकृत गर्ने र न्याप प्रक्रियामा उल्लेख गरे अनुसार नै राष्ट्रिय स्तरमा यो योजनालाई अनुमोदन गर्ने प्रक्रियामा लैजाने	२. पृष्ठांकित न्याप (अनुलेखित न्याप)
	३. न्याप र न्याप सम्बन्धी अन्य प्रतिफललाई व्यापक रूपमा राष्ट्रका सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूलाई सञ्चार तथा वितरण गर्ने	
५. जलवायु परिवर्तन अनुकुलन लाई राष्ट्रिय, उप राष्ट्रिय र क्षेत्रगत योजना एकिकृत गर्ने	१. योजना निर्माणमा जलवायु परिवर्तनलाई एकिकृत गर्नको लागि अवसर र अप्ट्याराहरूको पहिचान गर्ने	
	२. योजना निर्माणमा जलवायु परिवर्तनलाई एकिकृत गर्नको लागि क्षमता विकास र वृद्धि गर्ने	
	३. विद्यमान राष्ट्रिय तथा उप राष्ट्रिय योजना निर्माण प्रक्रियामा जलवायु अनुकुलनलाई एकिकृत गर्नसहजिकरण गर्ने	
(ग) कार्यन्वयन रणनीति		
१. जलवायु परिवर्तन अनुकुलनलाई प्राथमिकिकरण	१. परस्पर विकासको आवश्यकता, जलवायु संकटासन्नता र जोखिम र विद्यमान योजनाहरू राष्ट्रिय स्तरमा अनुकुलनका कार्यहरूको कार्यन्वयनको प्राथमिकताको लागि राष्ट्रिय मापदण्ड तयार गर्ने (परिभाषित गर्ने)	
	२. विद्यमान अनुकुलनका गतिविधिको विकास र पूरकका लागि अवसरहरूको पहिचान गर्ने	
२. राष्ट्रिय अनुकुलन कार्यन्वयन रणनीति (दिर्घकालिन) तयार गर्ने	१. लक्षित क्षेत्र/लाभान्वित समुदाय, जिम्मेवार निकाय जसले गतिविधि कार्यन्वयन भए नभएको हेर्ने, समय र गतिविधिको अनुक्रम र अन्य संचालन भइरहेका न्याप प्रक्रियाको पक्ष साथसाथै कार्य गर्न क्षमता अभिवृद्धि, तथ्याङ्क संकलनमा र सम्प्रेषण, पुनरावृत्ति लेखाजोखा	१. न्यापको लागि कार्यन्वयन रणनीति
	२. न्याप प्रक्रियाका (अन्य विद्यमान नीतिमा) नीति, परियोजना र कार्यक्रमहरूमा आधारित रहेर ठोस अनुकुलनका उपायहरूको कार्यन्वयन गर्ने	
३. अनुकुलन योजना निर्माण तथा कार्यन्वयनको लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	१. दिर्घकालिन रूपमा राष्ट्रिय स्तर र विभिन्न तहमा अनुकुलनलाई सम्बोधन गर्नका लागि नियमन ढाँचा र संस्थालाई बलियो पार्ने	१. प्रशिक्षण कार्यक्रम
	२. उप राष्ट्रिय तथा विभिन्न तहमा अनुकुलन योजनामा सहजिकरण गर्न, सुचारु भैरहने रूपमा, न्याप प्रक्रिया सम्बन्धी प्रशिक्षणको निर्माण र कार्यन्वयन गर्ने	

चरण	मुख्य प्रश्नहरू	नमुना प्रतिफल
	३. राष्ट्रिय स्तरमा न्याप प्रक्रियाको प्रतिफल बारे जानकारी गराउने र अन्तर्राष्ट्रिय सहयोगको प्रचार गर्ने	
४. क्षेत्रिय तथा अन्य बहुपक्षिय वातावरणिय सम्झौतावीच समन्वय र तालमेल वृद्धि गर्ने	१. अनुकुलन योजनाबारे अन्तर बिभागिय तथा क्षेत्रिय समन्वयलाई प्रोत्साहन गर्ने	
	२. उपयुक्तताको आधारमा क्षेत्रिय स्तरमा अनुकुलनको लेखाजोखा, योजना निर्माण र कार्यन्वयन गर्ने प्रक्रियामा तालमेल पहिचान गर्ने र प्रचार गर्ने	
	३. सम्बन्धीत नीतिको तर्जुमा, क्षमता वृद्धि र कार्यन्वयनको समयमा अन्य बहुपक्षिय वातावरणीय सम्झौताहरूसँग तालमेल गर्न अवसरहरूको पहिचान र सम्बर्द्धन गर्ने	
(घ) प्रतिवेदन, अनुगमन र समिक्षा		
१. न्याप प्रक्रियाको अनुगमन	१. न्याप प्रक्रियाका केहि क्षेत्रहरूको पहिचान गर्ने जसको मुल्याङ्कन कार्यसम्पादनको गुण सम्बन्ध र परिमाणका आधारमा गरिनेछ जुन न्याप प्रक्रियाको प्रगति, प्रभावकारिता र कमजोरी विश्लेषणको एक भाग हो	१. मेट्रिक प्रतिवेदन/अनुगमन योजना २. मेट्रिक्सको तथ्याङ्किय आधार
	२. माथि पहिचान गरिएका क्षेत्रहरूको प्रगतिको संग्रह गर्न, न्याप प्रक्रियाको उपलब्धी र प्रभावकारीताको मापन र सम्प्रेषण गर्न र न्याप प्रक्रिया अन्तर्गत कमी कमजोरीको लेखा जोखा गर्न निश्चित मेट्रिक्स प्रणाली परिभाषित गर्ने/विकास गर्ने/बनाउने	
	३. न्याप प्रक्रियाको अनुगमनका लागि माथि विकास गरिएको प्रणाली लागु गर्न न्याप प्रक्रिया अवधि भर सुचना संकलन गर्ने	
२. प्रगति, प्रभावकारिता र कमी कमजोरीको आँकलनका लागि न्याप प्रक्रियाको समिक्षा गर्ने	४. न्याप र सम्बन्धीत प्रतिफलको समिक्षा र अपडेटमा सहयोग गर्न नयाँ लेखा जोखा र उदियमान विज्ञानका साथसाथै कार्यन्वयन गरिएका अनुकुलनका गतिविधिवाट आएका नतिजा र परिणामको संकलन र विश्लेषण गर्ने	
	१. न्याप प्रक्रियाको अनुगमनका लागि संकलन गरिएका सुचनाको न्याप प्रक्रिया अन्तर्गत नै संचालन गरिएका गतिविधिको आधारमा मुल्याङ्कन गरि नियमित रूपमा समिक्षा गर्ने २. न्याप प्रक्रियाको सान्दर्भिक चरण र गतिविधिको समिक्षा गर्दा पहिल्याईएको कमिकमजोरी र अप्रभावकारिताको सम्बोधन गर्ने प्रयासलाई एकिकृत गर्ने	१. मुल्याङ्कन प्रतिवेदन

चरण	मुख्य प्रश्नहरू	नमुना प्रतिफल
३. निरन्तर न्याप प्रक्रियाको पुर्नपरिमार्जन गर्ने/न्याप प्रक्रियालाई समयक्रमसँगै परिमार्जित गर्दै लैजाने	१. न्यापको लागि राष्ट्रिय खाका/रणनीति वा म्यानडेटमा तोकिए अनुसारको समयमा चयन गरिएका चरणहरूलाई उपयुक्तता अनुरूप दोहोर्न्याई न्याप र न्यापसँग सम्बन्धीत दस्तावेजलाई अपडेट गर्ने	१. अद्यावधिक गरिएको न्याप
	२. न्यापकोप्रतिफललाई सान्दर्भिक राष्ट्रिय विकास योजना र रणनीतिहरूसँग सम्मिलित गरि अद्यावधिक गर्ने	
४. न्याप प्रक्रियालाई अगाडि बढाउने र प्रगति र प्रभावकारीता बारे प्रतिवेदन गर्ने	१. न्याप र न्यापसँग सम्बन्धीत दस्तावेजलाई, उपलब्धताका आधारमा UNNFCC को सचिवालय र अन्य सान्दर्भिक सरोकारवालाहरू समक्ष बुझाउने	१. राष्ट्रिय संचारमा सुचना
	२. न्याप प्रक्रियाको प्रगति र प्रभावकारिताबारे राष्ट्रिय संचारलाई जानकारी गराउने/उपलब्ध गराउन	

चित्र २ : राष्ट्रिय अनुकूलन योजना प्रक्रियाको सम्भावित प्रक्रिया संचरना (Process flow)

सन्दर्भ सामग्रीहरू:

यो पुस्तिकामा उल्लिखित सबै सन्दर्भ सामग्रीहरू जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धिको वेबसाइट <https://unfccc.int> बाट लिइएको हो । यी सबै सन्दर्भ सामग्रीहरूमा महासन्धिको सचिवालयको प्रतिलिपि अधिकार रहेको छ । उक्त सन्दर्भ सामग्रीहरू अंग्रेजी भाषामा अतिकम विकसित राष्ट्र विज्ञ समुहले तयार गरेको हो । यो पुस्तिकाको अंग्रेजी संस्करण पढ्न चाहनेहरूले महासन्धिको सोही वेबसाइटबाट प्राप्त गर्न सक्नुहुनेछ ।

थप जानकारीका लागि

स्वच्छ ऊर्जा नेपाल, १४० बुलबुले मार्ग

थापागाउँ, काठमाण्डौं, फोन: ०१-४४६४९८१

ईमेल: info@cen.org.np, वेबसाइट: www.cen.org.np